

Protocol per a la prevenció, detecció i acció dels maltractaments i dels abusos sexuals a infants i adolescents a les activitats esportives de la ciutat de Barcelona

Adreçat a les persones referents de protecció

Ajuntament de
Barcelona

Institut Barcelona Esports
Ajuntament de Barcelona

Febrer 2020

IN

ÍNDEX

01	JUSTIFICACIÓ	4
02	PRESENTACIÓ	5
03	PREVENCIÓ DE MALTRACTAMENTS I /O ABUSOS SEXUALS A LES ACTIVITATS	7
04	DETECCIÓ DE CASOS DE MALTRACTAMENT O D'ABUSOS SEXUALS INFANTILS O ADOLESCENTS	10
05	ACCIONS DE LES ENTITATS	12
	Referent de protecció en temes de maltractament i/o abusos sexuals a infants i adolescents	13
	Abordatge de temes de maltractament o abusos sexuals a infants i adolescents des de l'Institut Barcelona Esports	14
06	CIRCUIT DE NOTIFICACIÓ	15
	Comunicació de situacions de crisi	16
07	ANNEXOS	17
	A DOCUMENT D'ACCEPTACIÓ INDIVIDUAL DEL PROTOCOL	17
	B DOCUMENT D'ACCEPTACIÓ DEL PROTOCOL PER PART DE L'ENTITAT	18
	C MODEL DE COMUNICACIÓ DE SUPÒSIT O EVIDÈNCIA	19

01

JUSTIFICACIÓ

La creació i presentació d'aquest protocol es justifica en la necessitat de tenir mecanismes que garanteixin la protecció als infants i adolescents participants en totes les activitats esportives que ofereixin les entitats a la ciutat de Barcelona, davant de situacions de maltractaments o abús sexual.

Les entitats que organitzen activitats esportives a la ciutat de Barcelona, tant si són homologades que depenen de l'Institut Barcelona Esports (IBE) com si no, són molt diferents, però a totes les mou la necessitat de **treballar des de la protecció cap a la infància i l'adolescència**.

L'objectiu general que persegueix aquest document és **dotar d'uns circuits d'intervenció en casos de maltractaments o abusos sexuals** els equips de les entitats que gestionen activitats esportives fora de l'horari lectiu. Alhora, es vol implantar una metodologia de treball basada en la reducció de riscos i que s'orienti cap a unes relacions lliures de violència.

Això es fa atorgant un lloc rellevant a la **prevenció** tot disminuint les situacions de risc, i assegurant un codi de conducta que permeti que les relacions entre el personal de les diferents entitats i els infants i adolescents siguin sanes i enriquidores.

És, doncs, un recurs que, si se segueix i es respecta, també empara i **protegeix l'actuació del personal de les diferents entitats**.

02

PRESENTACIÓ

L'esport és un magnífic vehicle per a l'enriquiment personal i la transmissió de valors: ajuda a la cohesió social i a la lluita contra l'exclusió; ensenya el sentit de l'esforç personal i l'esperit de superació per assolir reptes, i també a saber guanyar i acceptar les derrotes, la companyonia o cedir protagonisme a favor del grup.

És en aquest marc que s'ha de contextualitzar la funció educativa que desenvolupen les persones que treballen a les entitats, i que implica al seu torn exercir una **funció de guarda**.

La guarda és un concepte del dret civil i també de l'àmbit de la protecció en virtut del qual una persona o una institució rep un infant o adolescent de manera temporal per voluntat dels titulars de la pàtria potestat i sense dret a representació, esdevé tenidor de l'infant o adolescent i es responsabilitza de donar-li assistència i de vetllar pel seu benestar.

Institut Barcelona
Esports

A fi d'establir les directrius per desenvolupar aquesta funció de guarda i, a la vegada, determinar les accions que cal executar en cas de detectar casos de maltractament o abusos, cal disposar d'un **protocol d'actuació**.

En les activitats hi ha infants, adolescents i persones adultes (personal contractat, voluntari i en pràctiques) amb diferents característiques personals i amb tota mena de vivències i experiències. Infants i adolescents conviuen en aquest context de diversitat que influeix i incideix en el seu creixement.

Aquesta xarxa d'interaccions socials fa de les activitats esportives un entorn òptim per al desenvolupament d'un infant o adolescent. Moltes vegades, és un model relacional alternatiu o complementari de les relacions familiars. No obstant això, aquestes relacions i interaccions poden implicar riscos per a la victimització infantil, els maltractaments o els abusos sexuals. Per aquest motiu, és fonamental que la intervenció de tot el personal, així com la convivència i participació en les activitats de tots els infants i adolescents, integri una norma de conducta de bon tracte i respecte, que permeti tenir unes relacions lliures de violència. També, que els valors i principis de l'esport siguin el model per a tota mena de relacions entre el personal de les entitats, els infants i adolescents i les famílies.

El tipus de relació i d'interaccions que es generen durant la realització de les activitats possibilita la creació de vincles de confiança entre infants, adolescents i persones adultes, i això permet augmentar la

probabilitat d'aquestes de detectar situacions de maltractament. Per tant, és fonamental que el personal tingui coneixement de què ha de fer i com ha d'actuar davant la revelació o detecció d'una situació d'abús sexual infantil o maltractament, i que també tingui clar quin és el circuit i els recursos als quals pot o ha d'accedir.

Els objectius que es pretenen aconseguir amb aquest protocol són els següents:

- Prevenir les situacions de maltractaments o abús sexual en infants i adolescents en les activitats esportives.
- Protegir les persones que participen en les activitats esportives, tant infants i adolescents com el personal contractat, voluntari i en pràctiques.
- Ajudar a detectar les situacions de maltractament o abús sexual que poden patir els infants i adolescents que desenvolupen les activitats esportives.
- Facilitar el procediment per comunicar i notificar els supòsits d'indicis o certesa de situacions de maltractaments o d'abús sexual.

03

PREVENCIÓ DE MALTRACTAMENTS O ABUSOS SEXUALS EN LES ACTIVITATS

Per tal de prevenir l'existència d'algun tipus de conducta que pugui ser considerada un maltractament o abús sexual per part de l'equip professional, és necessari considerar les mesures següents a fi de minimitzar les situacions que puguin constituir un risc, o prestar-se a ambigüitats i males interpretacions:

Mesures Preventives

Relacions sanes, transparència i bon tracte

S'ha d'intentar treballar sempre que sigui possible en parelles pedagògiques i esportives; seria ideal que aquestes parelles fossin mixtes. S'ha d'evitar quedar-se sol/a amb un infant o adolescent.

Espais utilitzats

Les instal·lacions han de facilitar al màxim la visibilitat en els espais utilitzats, de manera que permetin la transparència com a factor de prevenció. I, a la vegada, han de ser guardadores de la intimitat, en el cas que l'activitat ho requereixi.

Pel que fa als espais de reflexió o entrevista individual, es recomana que no siguin en un espai tancat. Es poden generar espais tranquils en llocs oberts. Es recomana acotar el temps i fer-ho en total transparència amb la resta de l'equip.

En lavabos, dutxes i canvis de roba, sempre que sigui possible, cal anar amb un grup d'infants.

Si és un cas d'urgència d'un sol infant, cal avisar una altra persona de l'equip i respectar el temps lògic d'aquest espai.

No s'ha de tancar mai amb baldó.

Dades, imatges i xarxes socials

Cal donar a conèixer el marc legal en relació amb els drets d'imatge i la protecció de dades i les conseqüències de la seva vulneració a infants i joves, personal de l'entitat i famílies.

S'ha d'evitar donar o sol·licitar números telefònics de mòbils, adreces electròniques personals o altres dades sense el coneixement de les famílies.

Cal respectar la confidencialitat de les dades.

Cal fer servir preferiblement càmeres de l'entitat.

S'ha d'informar les famílies que no poden fer difusió, sense permís, de fotografies i vídeos en què apareguin altres infants o adolescents.

Cal plantejar-se l'ús de les xarxes com a eina de treball i difusió, no de contacte personal amb un adolescent.

Cal utilitzar les xarxes de l'entitat, i no les personals. No s'ha de seguir o afegir infants i adolescents amb els quals s'estigui treballant i s'ha d'evitar compartir la vida privada amb els infants i adolescents.

En les aplicacions de missatgeria (WhatsApp, Telegram, Signal...), es recomana que hi hagi almenys dues persones adultes en els grups.

Cal educar en les xarxes socials i la intimitat.

Trucades a adolescents

El contacte telefònic amb adolescents ha d'estar pactat prèviament i per a temes de l'activitat i del grup. Es recomana fer les rondes de trucades amb l'equip tècnic de manera conjunta.

Desplaçaments

S'ha de demanar una autorització amb les inscripcions generals. És important acordar prèviament com es desenvoluparan aquests desplaçaments.

S'ha de demanar prèviament un permís per escrit a les famílies si hi ha algun canvi puntual.

No s'ha de deixar mai cap infant o adolescent en mans de persones no autoritzades.

Dormir fora de casa (estades, competicions...)

S'ha d'entendre el fet de dormir fora de casa com una activitat col·lectiva en què cada infant o adolescent ha de tenir el seu llit o el seu espai per dormir. Si les persones responsables fan torns, és important que siguin compartits almenys en parelles, que aquests torns siguin rotatius i tenir un espai adequat per poder fer aquestes guardes (un llit per responsable de guarda, el qual estigui situat en un espai accessible i que tingui sentit).

Obsequis

Els regals han de ser pactats prèviament (per exemple, amic invisible, premi per algun joc).

Cal afavorir els regals grupals per sobre dels individuals.

Si les persones adultes reben regals per part no més d'un infant o adolescent (dibuixos...), s'han de quedar a l'espai on es desenvolupen les activitats, no s'han de portar a casa com una cosa especial.

Institut Barcelona Esports

Tractaments a la sala de fisioteràpia, massatges i visites mèdiques

Les persones menors d'edat sempre han d'anar acompanyades per mare/pare/tutor. Cal explicar en tot moment en què consisteix cada tractament. Si no és possible, es recomana que hi hagi dues persones en el moment de la intervenció. Les portes de la sala no s'han de tancar per dins.

Premonitors/ores menors d'edat

S'ha d'aclarir als joves que fan de premonitors/ores les seves responsabilitats i el seu rol en el grup. La seva condició de minoria d'edat passa també per tenir autorització, si escau, de les seves famílies.

04

DETECCIÓ DE CASOS DE MALTRACTAMENT O D'ABUSOS SEXUALS INFANTILS O ADOLESCENTS

A més de prevenir i vetllar per la protecció, evitant situacions de risc, TOTES les persones que col·laboren en aquestes activitats tenen l'obligació de reaccionar davant d'una situació que fa pensar que un infant o adolescent que assisteix a l'entitat està vivint una situació de maltractament o abús sexual.

Els **supòsits d'abús sexual o maltractament infantil** que es poden DETECTAR en les activitats són de tres nivells:

1. Indici que un infant o adolescent està patint aquesta situació en el seu **entorn familiar** o de confiança.
2. Indici que un infant o adolescent està patint una situació de maltractament o d'abús sexual infantil per part d'algun membre de l'**equip HUMÀ de l'entitat** o de qui col·labora de manera puntual o estable.
3. Indici que un infant o adolescent està patint una situació de maltractament o d'abús sexual infantil per **part d'un altre infant o adolescent que participa en l'activitat**.

Institut Barcelona Esports

En qualsevol cas, quan es doni una situació de detecció d'indicis caldrà actuar amb **prudència** i aplicant **tres criteris** fonamentals:

- La **discreció**: només un grup reduït de persones han de ser les coneixedores de l'acció detectada i les encarregades de gestionar les accions que s'han de dur a terme per garantir la protecció dels infants o adolescents.
- La **transparència**: s'ha de comunicar tot el que ha passat o del que se sap, informant les famílies i les persones afectades, i acompanyant-les en la mesura que es pugui.
- La **mínima intervenció necessària**: significa que els infants o adolescents que relatin una situació de maltractament o abús sexual no han de ser entrevistats per més d'una persona de l'entitat esportiva.

Els indicadors de l'abús sexual infantil són molt diversos i no permeten parlar d'una síndrome o conjunt de símptomes definidors, ja que no hi ha símptomes exclusius i unívocs que permetin detectar un cas d'abús sexual infantil amb total certesa i fiabilitat.

No obstant això, ens trobem en una posició privilegiada per **observar-los sistemàticament** en diferents moments i contextos: en les activitats dirigides, en les sortides, en les seves relacions amb les persones adultes, entre iguals, avaluant la seva presència (roba, cops i ferides, estat físic general, estat emocional), controlant la seva assistència i les absències justificades o no, per tal de conèixer i detectar aquelles situacions de risc o desemparament quan no tenen les seves necessitats més bàsiques cobertes.

05

ACCIONS DE LES ENTITATS

A continuació es detallen les accions que han d'executar les entitats en relació amb aquest protocol:

Nomenar una persona Referent de Protecció en temes de maltractaments o abusos sexuals, presentar-la a tot el personal de l'entitat i incorporar el seu contacte en el protocol i documents que se'n deriven. Garantir la seva assistència a la formació específica.

Fer arribar el protocol a tot el personal, també a qui s'incorpori de nou a l'entitat.

Informar tot l'equip (persones contractades, voluntàries i en pràctiques) de les mesures preventives i el circuit de notificació.

Informar les famílies de la incorporació d'aquest protocol.

Recollir els documents d'acceptació (annex A) signats per tot el personal.

ACCIONS

Assegurar-se que el personal disposa del circuit de notificació i dels contactes corresponents. Si és possible, col·locar-lo en un lloc visible.

En el cas de les entitats homologades, annexar el document d'acceptació del protocol per part de l'entitat (annex B) a www.plaesportescolarbcn.cat fins al 30 d'abril.

Reclamar el certificat negatiu d'antecedents per delictes de naturalesa sexual (també en els casos de monitors i monitores menors d'edat).

Es recomana demanar referències de les persones voluntàries a les entitats o centres on hagin desenvolupat altres tasques prèviament.

En cas d'implicació d'una persona contractada, aplicar la normativa de responsabilitat disciplinària corresponent.

Referent de protecció en temes de maltractament o abusos sexuals a infants i adolescents

La persona que desenvolupa aquesta funció dedica part de la seva jornada laboral a aquesta tasca, té la formació requerida i vetlla per l'aplicació del Protocol en què es detallen les seves funcions i les accions que ha d'executar l'entitat organitzadora d'activitats esportives.

El perfil d'aquesta persona Referent de Protecció ha de ser el d'una persona amb capacitat d'escolta i, a la vegada, ha de ser una persona capaç de prendre decisions. Serà escollida per l'organització, segons les seves capacitats i formació, i s'haurà de notificar anualment a l'IBE.

Les funcions de la persona Referent de Protecció en temes de maltractament o abusos sexuals a menors seran les següents:

- Rebre les comunicacions del personal.
- Comunicar-se amb la persona responsable de l'Institut Barcelona Esports per a l'abordatge de temes de maltractament o abusos sexuals a infants i adolescents.
- Assegurar-se que s'informa les famílies de la incorporació d'aquest protocol a l'entitat.
- Vetllar perquè els contactes de la persona Referent de Protecció, d'Infància Respon i de l'IBE estiguin actualitzats i en un lloc visible de l'entitat.
- Assessorar l'entitat en temes de circuits, àmbit judicial, coordinacions amb serveis externs, etc., i donar-li suport.
- Tenir la informació necessària dels serveis socials del districte on està ubicada la instal·lació.
- Ajudar en la presa de decisions en casos d'indicis de situacions abusives o de maltractament que puguin patir els infants i adolescents que participen en les activitats esportives.
- Acompanyar en el procés d'informació i notificació que haurà de fer la direcció o presidència de l'entitat de les situacions de maltractament o abús sexual.
- Consensuar la informació que es dona a les famílies en les situacions de crisi.
- Gestionar el flux d'informació amb l'exterior, sobretot amb els mitjans de comunicació.

- Fer un seguiment dels casos notificats.
- Fer un informe anual de les intervencions realitzades.
- Assegurar-se que les noves incorporacions reben el protocol i signen l'acceptació.

En les entitats que no disposin d'estructura suficient que permeti aquesta figura, totes aquestes funcions passaran a formar part de la responsabilitat de la presidència, la direcció o la coordinació de l'entitat.

Abordatge de temes de maltractament o abusos sexuals a infants i adolescents des de l'Institut Barcelona Esports

Les funcions per part de la Direcció de Promoció i Esdeveniments Esportius de l'Institut Barcelona Esports seran:

Institut Barcelona
Esports

Les seves funcions són les següents:

1. Acompanyar la persona Referent de Protecció en la presa de decisions.
2. Informar les persones Referents de Protecció de novetats legislatives, normatives i formacions.
3. Elaborar un informe anual de les intervencions realitzades.

L'adreça electrònica per contactar-hi és: **promocioesportiva@bcn.cat**

06

CIRCUIT DE NOTIFICACIÓ

1. La persona de l'entitat que sigui coneixedora d'una situació de maltractament o abús sexual ha d'informar per escrit la persona Referent de Protecció en temes de maltractaments o abusos sexuals.
2. La persona Referent de Protecció en temes de maltractaments o abusos sexuals ha d'informar la direcció de l'entitat i l'ha d'acompanyar en tot el procés.
3. La direcció, davant d'un indici o evidència, ha de trucar al telèfon d'INFÀNCIA RESPON (116 111), on la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) l'assessorarà respecte al procediment que cal seguir.

Paral·lelament ho ha de comunicar a les persones responsables en l'abordatge de temes de maltractament o abusos sexuals a infants i adolescents de l'IBE per tal de poder comptar amb el seu assessorament o d'altres departaments de l'IBE si fos necessari.

Institut Barcelona Esports

També **ha d'informar la família** de l'infant o adolescent de les actuacions que s'estiguin executant.

El telèfon d'Infància Respon és el 116 111. Atenció telefònica gratuïta i permanent per a la prevenció i la detecció dels maltractaments d'infants i adolescents. Funciona 24 hores al dia els 365 dies de l'any. infanciarespon.bsf@gencat.cat

Cal comunicar-ho per escrit a la persona Referent de Protecció de la teva entitat

La persona Referent de Protecció n'ha d'informar a la direcció de l'entitat

La direcció n'ha d'informar a:

- **Infància Respon (116 111)**
- Institut Barcelona Esports - IBE (promocioesportiva@bcn.cat)
- Família

Figura 1.
Circuit de notificació

Comunicació de situacions de crisi

Davant d'una situació de crisi, derivada d'un possible maltractament o abús a l'entitat, s'haurà de seguir un protocol de comunicació en els casos que aquesta situació generi ALARMA SOCIAL. S'entén per alarma social quan genera una intranquil·litat en els infants, adolescents, famílies o en l'opinió pública.

1. La direcció, juntament amb la persona Referent de Protecció de l'entitat i de l'IBE, convocarà una reunió amb tot el personal, en què s'informarà de la situació en la qual es troba l'entitat, i que s'inicien les accions pertinents. Es demanarà que no busquin més informació i que no facin comentaris sobre aquest tema.
2. La direcció, la persona Referent de Protecció de l'entitat i de l'IBE decidiran com s'informa les famílies.
3. Es farà una reunió informativa amb les famílies en què s'explicaran les accions executades i s'escoltaran les demandes de les famílies. Es proposarà una segona reunió de contenció i informació sobre el tema.
4. De manera opcional, es podrà oferir una reunió de contenció amb les famílies realitzada per una persona externa a l'ENTITAT.
5. Segons siguin els fets, ocasionats per personal de l'entitat o bé per un altre infant, la direcció informarà els infants o adolescents sobre com estan les coses, sense donar detalls ni de les accions ni dels fets ocorreguts.
6. Davant d'un possible cas que pugui generar alarma social, se n'informarà el Departament de Comunicació de l'IBE, el qual decidirà quina és la millor manera de relacionar-se: comunicat, intervenció...
7. Davant de demandes de mitjans, es derivaran al Departament de Comunicació de l'IBE.

A. DOCUMENT D'ACCEPTACIÓ INDIVIDUAL DEL PROTOCOL

Jo, _____

amb DNI/NIE _____ de l'entitat _____

I en funció de les meves responsabilitats com a (director/a, entrenador/a, monitor/a, conserge, president/a, personal de manteniment, de neteja, d'administració, en pràctiques...) _____

Institut Barcelona
Esports

Signo aquest document confirmant que:

Conec el Protocol de detecció, acció i prevenció dels maltractaments o abusos sexuals infantils i adolescents, i em comprometo a respectar-lo i aplicar-lo.

Conec la persona Referent de Protecció en temes de maltractament o abusos sexuals a infants i adolescents de l'entitat i com contactar-hi.

Disposo del circuit de notificació i els contactes corresponents.

_____, _____ de _____

Signatura,

**Cada entitat hi ha d'afegir el text legal de protecció de dades.*

B. DOCUMENT D'ACCEPTACIÓ DEL PROTOCOL PER PART DE L'ENTITAT

En el cas de les entitats homologades caldrà annexar aquest document a www.plaesportescolarbcn.cat fins al 30 d'abril.

Jo, _____

amb DNI/NIE _____ com a representant legal de l'entitat

Signo aquest document confirmant i comunicant:

L'acceptació del Protocol de detecció, acció i prevenció dels maltractaments o abusos sexuals infantils i adolescents, i que em comprometo a respectar-lo i aplicar-lo.

Que el personal disposa del circuit de notificació i els contactes corresponents.

Que hem recollit els documents d'acceptació individual de tot el personal.

Que hem informat les famílies de la disposició d'aquest protocol.

Que hem rebut la formació presencial o n'hem visualitzat la càpsula audiovisual.

Que actualitzarem les dades de contacte de la persona Referent de Protecció en temes de maltractament o abusos sexuals a infants i adolescents de l'entitat a www.plaesportescolarbcn.cat:

_____, _____ de _____

Signatura,

D'acord amb la normativa de protecció de dades, us informem que les vostres dades personals seran tractades per l'Ajuntament de Barcelona amb la finalitat de gestió de les dades de contacte de les persones referents d'equipaments, entitats i actes d'interès ciutadà (tractament 0011- Responsables i referents en equipaments, entitats i actes d'interès ciutadà [ASIA]). Tret d'obligació legal, les vostres dades no se cediran a tercers. Teniu dret a accedir a les vostres dades, rectificar-les i suprimir-les, així com altres drets. Podeu consultar informació addicional sobre aquest tractament i protecció de dades a ajuntament.barcelona.cat/protecciodedades.

Les vostres dades s'eliminaran un cop hagin acabat les obligacions legals derivades de la gestió de l'activitat.

Així mateix, en compliment de la Llei de serveis de la societat de la informació 34/2002, d'11 de juliol, us indiquem que en emplenar el camp "adreça electrònica" o "telèfon mòbil" ens autoritzeu a emprar aquests mitjans per emetre comunicacions directament relacionades amb la finalitat indicada.

C. MODEL DE COMUNICACIÓ DE SUPÒSIT O EVIDÈNCIA

La persona de l'entitat que sigui coneixedora d'una situació de maltractament o abús sexual pot utilitzar aquest model per comunicar-ho per escrit a la persona Referent de Protecció.

Situació detectada:

Descripció dels fets que han motivat la comunicació. Incloeu-hi la temporalitat i la data de la detecció:

Institut Barcelona
Esports

_____, _____ de _____

Signatura,

BCN

**Protocol per a la prevenció,
detecció i acció
dels maltractaments i
dels abusos sexuals a infants
i adolescents a les activitats
esportives de la ciutat
de Barcelona**

Adreçat a les persones referents
de protecció

barcelona.cat/esports